

NSR'en veeljemeprogrammese 2009–2013

NØØRJEN SAEMIEJ RIJHKESIEBRIEN BIJRE

Nøørjen Saemiej Rijkhesiebrie (NSR) lea akte saemien áejvieåårganisasjovne mij sjoyhtekelaakan kultuvre-, siebriedahke- jih bieljelimmiebarkojne giehtelev voenges tjirti tjirrh, jih lea meatan Saemiedigkien veeljemisnie. NSR saemieh tjøonghkie gaajhkijste dajvijste, jih gaajhkijste jieliemistie jih iedteladtdjedåehkijste, akten barkose mij lea dam buaratjommesem gaajhkide saemide. Mænngan NSR'em tseegki 1968, NSR lea akte alternatijve orreme gaajhkide saemide guktie dah edtjeh mæhtedh altese gielem provhkedh dennie Nøørjen jih gaskenasjovnale siebriedahkesne. NSR lea akte vihties faamoe orreme dennie tseegkemisnie jih evtiedimmesne saemien siebriedahkejieliemistie jih kultuvreste 40 jaepieh.

NSR lea ávtehkini Saemiedigkesne orreme mænngan dam tseegki, goske tjaktjen 2007. Tjaktjen 2007 dle NSR tjøeri syøkedh saemiedigkieraeriem laehpedh. NSR lea daelie dihte vihkeles opposisjovnedåehkie Saemiedigkesne.

Daah Saemiedigkien presidenth NSR'este båtame:

- Ole Henrik Magga, Kautokeino (1989–1997)
- Sven-Roald Nystø, Tysfjord (1997–2005)
- Aili Keskitalo, Kautokeino (2005–2007)

Saemiedigkieveeljemasse 2009 lea NSR'en jaepietjåanghcoe 2008 Aili Keskitaloem presidentekandidatine veeljeme.

NSR'en VISJOVNE: AKTE JIELIJE SAEMIEN DAJVE

NSR'en visjovne lea gellielaaketje jih jielije saemien siebriedahkh. Mijjeh barkebe gaahpode jih faarhmeles daaj-baaletje saemien siebriedahkide, gusnie leavloem biejebe almetjidie seahkaridh, jih gusnie nuepieh gååvnesieh jittjemse evtiedidh jih eadtjohkelaakan meatan årrodh siebriedahkem evtiedidh. NSR sæjhta aarvoeh evtiedidh goh seammavyørtegsvøete, mïrrestalleme, solidaritete jih meksemes ektievøete almetji gaskem. Mijjeh sijhtebe gorredidh jih evtiedidh dam gellielaaketjem dejstie kultuvrelle lahtestimmievuekijste jih aarvojste mij lea mijjen siebriedahkesne. Dannasinie vihkeles evtiedimmiem dejstie regijovnale laavenjostoevuekijste guhkiedidh, goh latjkoeh, nedteviermieh jih gaavnedimmiesijjieh. Dovne dam ávtetje eejki jih dam daaj-baaletje vieshtimmievuekiem, vuajneme aktene raasti dåaresth vuajnajimmesne, tjuaara meatan vaeltedh.

Dihte bætje evtiedimmie dejstie noerhtedajvijste dejnie arktiske laantine sæjhta jijnjh haestemh áejvieladtjide, institusjovnide jih dan sivijle siebriedahkesne noerhtene vedtedh. Daate, gårredamme klimajørkestimmide, laanti suverenitetesjhtedasside jih militære, økonomeles, politihkeles jih byjrese- jih vierhtieligke jearsoesvøetese, vierhtienuhtemasse jih giesiehtæmman, regijovnale laavenjostose laanteraasti rastah jih aalkoealmetji sijjide dejnie staatine gusnie dah årroeminie, gosse lea reaktaj jih siebriedahkepolitihken bijre. Dan ávteste vihkeles daajroem, maahtoem jih barkoeaamoem evtiedidh almetji luvnie edtja dagkeres haestemh dåastodh.

Dihte vâarome akten bætije saemien kultuvrese jih veasose, lea aaj mejtie hijvenlaakan byjresem, vierhtide jih kultuvremojhtesidie reerie. Mijjen visjovne lea aktem monnehke byjresepolitihkem jih aktem eadtjohke kultuvrejaarjelimmiepolitihkem buektedh, mah aktem bætije eatneme-jih kultuvrevâaromem gorredieh, jih guktie gaajhkesh dejtie vierhtide nuhtjie naemhtie guktie dihte vâarome bætije boelvide ij slahtjegh.

Goh akte jijtse aâlmege, saemien reaktam utnieh jijtje moenedh. Dihte sæjhta jiehtedh akte reakta jih akte diedte saemien siebriedahkh evtiedidh, daan nuelesne jijtsh eatnemevierhtiej bijjelen reeredh, mijjen økonomeles jih sosijale evtiedimmien bijjelen moenedh, jih reaktam utnedh jijtsh siebriedahkeinstitusjovnh tseegkedh jih evtiedidh. Seamma aejkien dah saemien aaj årrojinie dejnie fiereguhtene laantesne gusnie årroeminie. Daate mijjese dovne reaktah jih diedth vadta meatan årrodh mijjen tjænghkies siebriedahkh evtiedidh, dej jeatjah årrojigujmie. Lissine saemien, ektine jeatjabigujmie, jijnj tjænghkies haestemh utnieh siebriedahkeevtiedimmesne. Dihte sæjhta jiehtedh stuerebe fokusem dan daerpiesvoetese hijven laavenjostoevuekieh utnedh, mah saemien aalkoealmetji reaktah goh vâaromem utnieh. Dan åvteste NSR sæjhta barkedh guktie laakh jih jeatjah râajvarimmieh, mah saemien reaktah jih iedtj gorredieh, stuerebe legitimitete stoorresiebriedahkesne åadtjoeh.

Saemien viesehtimmie bårrode, jih dah saemien voenh dah – dovne haavegaedtesne jih eatnemen sisnie – mah åvtetje eejkijste lea dihte rudtje saemien siebriedahke-, kultuvre jih jieliemisnie. NSR sæjhta saemien voenges siebriedahkh nænnoestidh goh aernieh dejtie saemien aarvojde jih jieliemasse. Jiene-jienebh staarine jñ søøkesbigkeme dajvine viesehtetjeh jallh byjjenieh. Seamma vihkeles lea dejtie aktem saemien vâaromem veasoemasse vedtedh, dovne kultuvren, dan sosijalen jih barkoen gaavhtan. Jis edtja dejtie haestemidie dåastodh dej jorkestamme årromevuekiejgumie lea akte vihkeles barkoe barkoefaaleldahkh noeride evtiedidh mah stoorre maahtoem utnieh, jih joekoen sjiehteladtedh nyjsenæjjaj barkoesijjide saemien dajvine.

Mijjen akte vihties reakta – jih akte jijtjeraarehke diedte – maahtoem mijjen bijre jih mijjen byjreski bijre evtiedidh jih jeatjabigujmie juekedh. Mijjen voeresh aktem sjere sijjiem utnieh saemien maahtoem guedtedh, gielem guedtedh jih aarvojde jeatjabigujmie juekedh. Båeries saemien akte vihties vierhtie, jih dihte ektiedimmie boelvi gaskem lea vihties dan saemien siebriedahkebigkemasne

NSR barkeminie åvtetje eejki maahtoem ektiedidh dejnie maahtojne daejremevoeteste edtja saemien siebriedahkh gorredidh goh daaj-baaletje maahtoesiebriedahkh. Dihte skuvle saemien dajvine lea akte vihkeles deellije aarvojste, maahtojste jih dåemiedimmievoeteste, jih edtja dam bøøremes vâaromem vedtedh aktem eadtjohke almetjem sjidtedh dennie saemien siebriedahkesne. NSR barka akten saemien skuvlese åajvoeh kvalitetine, gusnie saemien maanah jih noerh dam bøøremes sjiehtedamme saemien øøhpehtimmiefaaleldahkem åadtjoeh. Saemien maanah jih noerh edtjeh goh akte bielie daestie, orrestamme jih tijjestaereles learoevierhtieh utnedh. Mijjeh barkebe guktie gaajhkh maanah jih noerh edtjeh aktem sjere reaktam utnedh øøhpehtimmiefaaleldahkem saemiengielesne.

Saemien gielem lea akte dejstie vihkelommes tsegkijste dennie saemien siebriedahkesne. NSR barkeminie dam gielem lutnjedh, mij edtja gorredidh guktie gaajhkh saemien edtjeh saemien gielesijjeh gaavnedh, saemien dienesjefaaleldahkh jih nuepieh altese gielem nuhtjedh. Edtja saemien gielh nænnoestidh jih vijriebasse guhkiedidh jienebh gieleguedtijigumie jih aktem stuerebe gieledajvem gorredidh. Daerpies aktine orre

gielepolitiikhine aktine tjielke vuepsine edtja dejtie saemide lissiehtidh mah saemien soptsestieh jih tjaelieh.

NSR barkeminie edtja saemien jielemh nænnoestidh goh akte vâarome fasseldæmman jih aarvoevertiedæmman saemien premissinie, akten monnehke mierien sisnjelen. Dah orrestimmeles jih ij-orrestimmeles vierhtieh Saemien dajven eatnamisnie leah dihte materijelle vâarome saemien kultuvrese. Gøøleme, båtsoe, jåartaburrie, miehtjiesdajvedarjomh jih aktanimmeh dejstie leah jielemh mah aaj leah nænnoes saemien kultuvreguedtijh. NSR sæjhata jærhkedh dejtie nænnoestidh goh akte vâarome saemien siebriedahkese. Seamma aejkien tjuara aaj sjiehteladtedh akten jieleme-jih siebriedahkeevtiedæmman gusnie saemeh jijtje aktene "proaktijve" vuekesne, jijtsh sjaavnjoej jih daerpiesvoeti mietie, maetieh dâastodh jih âtnose vaeltedh dejtie nuepide mah akte bætije industrielle nuhteme dejstie eatnemevierhtijste maahta vedtedh. Naemhtie guktie mijen siebriedahkh ennje leah jielije aaj gosse ij-orrestimmeles vierhtieh nâhkieh. Dagkeres vierhtieâtnoevuekieh edtijeh goh aevhkie saemien siebriedahkide årroddh, jih dam voenges, regijonale jih nasjovnale økonomijem nænnoestidh.

NSR veanhta dihte gaskese laanteraasti dâaresth lea vihkeles gosse edtja âvtetje eejki vuekieh gorredidh jih dam saemien gellielaaketjem tjåadtjoehtidh. NSR veanhta, byøroe buerebelaakan sjiehteladtedh dam laavenjostoem nænnoestidh laanteraasti dâaresth dejnie aamhtesinie mah leah saemien gielen, kultuvren jih siebriedahken bijre. Mijjeh barkebe vielie raastidâaresth saemien ørnedæmman. Daate tjuara akte dejstie vihkelommes åssjaldahkijste årroddh Noerhtelaanti saemiekonvensjovnine.

Solidaritete lea akte vihties lahtese NSR'en politiikesne. NSR sæjhata barkedh edtja dej antirasistiske dæmiedimmiejgumie barkedh jih dejtie homofijlide jååhkesjidh. NSR sæjhata dæmiedimmieskaepeden barkoen, bievniesi jih råajvarimmiej tjirrh, mah maahtoem lissiehtieh, dam sosijale, kaarre/nyjsenæjjaligke, etnihken jih politiikkeles sierredimmiem heeredh. NSR veanhta nyjsenæjjah jih kaarrh edtijeh seamma nuepieh utnedh jieliemasse, øøhpehtæmman jih barkoeveeljemasse, jih aaj dejtie seamma nuepide utnedh siebriedahkeevtiedimmiem tsevtiehtidh.

Gaskenasjovnale solidaritete lea vihkeles dan âvtete dihte viehkehte gaajhki aalkoealmetji krievenh nænnoestidh bætije biejjide. Doh saemien almetjh maetieh, ektine vihties æjvjeladtjigumie, viehkiehtidh aalkoealmetji tsiehkies bueriedidh jeatjah lehkesne veartenisnie. NSR sæjhata aktem tjielke eadtjohkevoetem utnedh dennie gaskenasjovnale aalkoealmetji laavenjostosne, ihke mijjeh vuejnebe daerpies sinsitnien dâåjrehtimmijste lieredh, dovne tsiehkien bijre vihties æjvjeladtjide jih reaktagyhtjelasside, bene aaj dejtie stuerebe globale tjænghkies haestemidie, goh giefiesvoete, starnegyhtjelassh, øøhpehtimmie, kljijmajorkestimmieh jih dearjoehtimmie.

1. ØØHPEHTIMMIE, DOTKEME JIH VIHTIESTIMMIE

NSR sæjhata barkedh guktie dihte øøhpehtimmieøørnege vâaromem âtna dennie saemien learohken jih saemien siebriedahken daerpiesvoetesne. Mijen vuepsie lea gorredidh daate lea vâajnoes abpe saemien øøhpehtimmieøørnegen tjirrh. Saemien learohkh reaktam utnieh øøhpehtimmiem åadtjodh saemien aamhtesinie jih saemien gielesne. Gaajhkh learohkh edtijeh øøhpehtimmiem saemien tsiehkies bijre åadtjodh. NSR barka akten ållesth saemien

øøhpehtimmiepolitihken ávtteste, aktine stuerebe laavenjostojne rijkkeraasti bijjeli gosse lea soejkesjebarkoen jih learoeverhtievtiedimmien bijre. Dejtie saemien learohkidie sjiere daerpiesvoetigujmie tjuara aktem sjiehtedamme øøhpehtimmiefaaleldahkem jih sjieropedagogeles viehkiem saemien aarvoejgumie gorredidh.

NSR veanhta skuvli jih maanagierti fysihken byjresh, tjuerieh soejkesji krieveimi mietie árrodh. Gaajhkh saemien maanah edtjeh maam-akt saemien utnedh- saahht gusnie dah árrøeh laantesne. Gosse dam saemien vääjnoes dorje dejnie aarkebiejjen darjominie maanagiertine jih skuvline, dihte saemien maahta aktem iemie bieliem sjidtedh dehtie aarkebiejeste aaj jeatjah maanide Nøørjesne.

Saemien learohkh jih lohkehtæjjah edtjeh maehtedh orrestamme learoeverhtieh saemiengielesne utnedh, gaajhki faagi sisnjeli, fierhtene klaassedaaltesisnie abpe øøhpehtimmien tjirrh. Edtja gorredidh gaajhkesh øøhpehtimmiem áadtjoeh, NSR sæjhta barkedh øøhpehtimmiem däärjelidh bievnese-jih kommunikasjovneteknologijine, desnie gusnie ij gåaredh saemien lohkehtæjjah skååffedh.

NSR sæjhta aktem veele geerveøøhpehtimmiem däärjelidh, dovne dan byjjes øøhpehtimmieørnegen tjirrh jih dej saemien lohketmetjerti tjirrh. NSR sæjhta barkedh saemiengieline maahtoebjresh evtiedidh, jih dotkemem nænnoestidh saemien aamhtesi bijre. NSR veanhta dihte saemien dotkemebyjrese edtja skearkagidh goh eadtjohke bieli dehtie siebriedahkeevtiedimmeste. Saemien ávtetje eejki maahtoe byøroe aktem iemie bieliem árrødh dehtie maahtoevåaroemistie saemien dotkemisnie jih daejremevoetesne. Daate maahtoevåarome edtja ektine jillege dotkeminie, dam betniem reeremisnie árrødh dejstie eatnemevierhtijste saemien dajvine.

Maanagierte

Saemiedigkesne NSR sæjhta barkedh:

- o guktie sjiere reakta saemien maanagiertesæjjan laaken sijse båata
- o guktie tjielti áejvieladtjeh jienebh saemien maanagierth tseegkieh
- o det utdannes flere førskolelærere med kompetanse i samisk språk og kultur
- o guktie jienebh aarehskuvlelohkehtæjjah sjidtieh, mah maahtoe utnieh saemien gielesne jih kultuvresne
- o guktie saemiengieline maanagierth stuerebe däärjoem áadtjoeh.

Maadthskuvle

Saemiedigkesne NSR sæjhta barkedh:

- o guktie saemien maanaj reakta øøhpehtæmman saemiengielesne illesåvva
- o øøhpehtimmielaakem staeriedidh, edtja dejtie saemien maanide sjiere reaktam øøhpehtæmman saemiengielesne vedtedh
- o dejtie mierietsiehkide saemien øøhpehtæmman nænnoestidh, guktie doh learohkh øøhpehtimmiem áadtjoeh dej gielemaahtoen mietie
- o guktie saemien ávtetje eejki vuekieh, gielh jih aarvoeh vääjnoes sjidtieh akten ellies øøhpehtimmieørnegen tjirrh
- o øøhpehtimmiem sjiehtedidh nedtelearoeverhtiej tjirrh jih aktem tjåenghkies lierehtimmiesijjiem gaajhkide tseegkedh
- o maallh øøhpehtæmman evtiedidh dejtie learohkidie mah saemien goh nubpiengieline utnieh, guktie dah tjielke guektiengieline sjidtieh
- o edtja sjiehteladtedh raastidåaresth laavenjostose saemien skuvli gaskem

- o hijven øørnegh tseegkedh edtja vielie gielebarkijh nuhtjedh, uvtemes bāeries saemiejgumie goh vierhtiealmetjh gosse edtja åvtetje eejki maahtoen bijre jih saemien gielesne øøhpehtidh
- o dam saemien sjieropedagogeles dāarjoeøørnegem nænnoestidh
- o aktem saemien sisvegem SEØ'esne jih dennie kultuvrelle skuvlevoessesne gorredidh.

Jáarhkeøøhpehtimmie

Saemiedigkesne NSR sæjhta barkedh:

- o øøpehtimmielaakem staeriedidh edtja saemien learohkidie reaktam jáarhkeøøhpehtæmman saemiengielesne vedtedh
- o dejtie saemien jáarhkeskuvlide vijriebasse evtiedidh goh nasjovnale vierhtie-jih maahtoejarngh dan saemien jáarhkeøøhpehtæmman
- o guktie doh regijovnale jáarhkeskuvlh, aktivyøki fylhkentjieltigujmie buektiehtieh aktem saemien sisvegem dāårrehtidh altese faagefaaleldahkine
- o edtja faaleldahkh jáarhkeøøhpehtæmman dejtie saemien learohkidie tseegkedh gaajhkine saemien gieledajvine
- o edtja reeremediedtem dejtie saemien jáarhkeskuvlide Saemiedægkan sertiestedh
- o dejtie faageøøhpehtimmiefaaleldahkide nænnoestidh jih gorredidh bāatsosne, duedtesne, jielemeaktanimmine jih eatnemeåtnosne
- o dam dāarjoeøørnegem tjelkestidh dejtie learohkidie mah saemien faagegievlesne utnieh, dejnie åssjaldahkine dam dan bāetijen biejjien nænnoestidh
- o guktie saemien goh voestes-jallh mubpiengieline jáarhkeskuvlesne edtja lissiepoengh vedtedh gosse edtja jollebe øøhpehtæmman syøkedh
- o aktem vuesiehtimmiem evtiedidh mij saemien skuvle-/lohkemefaaleldahkh jih dāarjoeøøh saemien learohkidie/studentidie vuesehte, mij vāajnoes sjædta daesnie, vilbli.no jih utdanning.no
- o aktem raastidāaresth laavenjostoem tseegkedh øøhpehtimmieinstitusjovni gaskem jáarhkedaltesisnie
- o edtja rāajvarimmieh tjelkestidh jih rāajvarimmiejgumie aelkedh mah viehkiehtieh vaeniedidh dejtie saemien learohkidie mah skuvlem orrijieh, v.g. dam "verddebearas"-øørnegem guhkiedidh
- o dejtie mierietsiehkide øøhpehtæmman saemiengielesne nænnoestidh, guktie doh learohkh øøhpehtimmiem āadtjoeh dej gielemaahtoen mietie.

Geerveøøhpehtimmie

Saemiedigkesne NSR sæjhta barkedh:

- o aktem jijtse saemien øøhpehtimmiesoejkesjem geervide evtiedidh, mij goerehtallemem daerpiesvoeteste jih diedteste faarhmeste, jih guktie edtja barkojde juekedh saemiej geerveøøhpehtimmien sisnjelen
- o geerve saemiej reakta øøhpehtæmman saemiengielesne gorredidh, laaki jih dāarjoeøørnegi tjirrh
- o guktie saemien jáarhkeskuvlh, tjielth jih saemien lohkemesiebrieh beetnehvierhtieh āadtjoeh, guktie dah maehtieh sjiehteladtedh geerveøøhpehtæmman jih kuvsjefaaleldahkide mah Leah sjiehtesjamme dan saemien siebriedahkese jih jieliemasse
- o aktem nedteviermiem tseegkedh dejtie mah Leah meatan saemien geerveøøhpehtimmesne
- o dam saemien geerveøøhpehtimmielutnjemem evtiedidh dejnie vuesehtine jienebh aelkieh saemiestidh.

Learoeverhtieh

Saemiedigkesne NSR sájhta barkedh:

- o guktie dihte barkoe learoeverhtieh saemien learohkidie evtiedidh, dam edtja vielie beetnehvierhtiejgumie nænnoestidh
- o edtja vielie pedagogeles viehkiedirreght evtiedidh mejtie edtja nuhtjedh saemien maanagiertine
- o guktie voestegh aalka digitale learoeverhtiejgumie jih aamhtesegærjajgumie
- o edtja sjihteladtedh guktie gáarede lohkehtæjjah "åstedh", mah edtjeh learoeverhtieevtiedimmine barkedh
- o vierhtieskuvleøørnegem evtiedidh jih tjielkestidh saemien learoeverhtiedorjemassesne.

Jollebe øøheptimmie jih dotkeme

Saemiedigkesne NSR sájhta barkedh:

- o studenth dåårrehtidh saemien siejhme- jih aarehskuvleøøheptæmman, gaskem jeatjebem dåarjoeøørnegigumie jih bårrode lohkemefaaleldahkigumie
- o guktie jienebh jollebe øøheptimmie veeljeh, saemien gielen sisnjelen, buerebe lohkemefaaleldahki jih dåarjoeøørnegi tjirrh
- o det finnes etter- og videreutdanningstilbud tilpasset behovene i samisk skole, slik som språkmetodikk, fjernundervisnings- og læremiddelpedagogikk
- o guktie minngie-jih jaarhkeøøheptimmiefaaleldahkh gáávnesieh mah leah sjihtesjamme dejtie daerpiesvoetide saemien skuvlesne, goh gielemetodihke, maajhøøheptimmie- jih learoeverhtiepedagogihke
- o guktie maahtoe saemien tsiehkij bijre edtja meatan årroddh barkoe- jih maadthøøheptimmie gaajhkine jolleskuvline jih universitetine
- o guktie hijven beetnehvierhtieøørnegh gáávnesieh saemien dotkemasse, jih dam dotkemeetihkeles barkoem nænnostidh
- o doh institusjovnh nænnoestidh mah diedtem utnieh jih berkieh saemien jollebe øøheptimmie jih dotkemen sisnjelen, jih dejtie skreejrehtidh laavenjostedh
- o guktie Saemien jolleskuvle saemien universitetese evtiesåvva
- o edtja vihtiestamme saemien åvtetje eejki maahtoem jáåhkesjidh goh akte vâarome dotkemisnie, jih edtja seammavyørtegs jeatjah dotkemigumie årroddh goh akte vâarome reeremasse.

2. GIELE

Saemien giele lea dihte tjoelte dejnne saemien siebriedahkine, jih gielesne mijjen kultuvre, maahtoeh jih aarvoeh. NSR veanhta saemiej reakta altese ietniengielem lieredh jih ietniengielem evtiedidh, lea akte vihties reakta. Jijnjh saemieh leah byjjenamme bieleden saemien gielem, jih jeatjebh leah byjjenamme bieleden saemiengielesne lohkedh jih tjaeledh. NSR sájhta sjihteladtedh guktie gaajhkh saemieh nuepiem åadtjoeh lieredh saemiengielem nuhtjedh, dovne njaelmeldh jih tjaeledh. Daate barkoe edtja årroddh goh akte geerveøøheptimmie lutnjeme. NSR veanhta dihte barkoe saemien gielem gorredidh jih evtiedidh, tjura akte dejtie vihkelommes barkoesuerkijste årroddh åvtese. Doh joekehts saemien gielh jijnjh ovnessie haestemh utnieh, jih vihkeles dejtie ráajvarimmide darjodh naemhtie guktie dah dej seamma nuepieh åadtjoeh jieleddh jih jijtjemse evtiedidh. NSR sájhta aktem gieleepolitihkem evtiedidh aktine vuepsine mij krøøhkemem vaalta dejtie joekehts daerpiesvoetide, edtja aktem seammavyørtegs gielefaleldahkem gorredidh. Sájhta aktem

sjiere fokusem biejedh dejtie dajvide gusnie doh saemien gielh leah viesjies, goh skoltessaemien, jaarjessaemien, luvlessaemien jih pijtessaemien.

NSR barka dovne politihkeles jih dæjpeles edtja saemien gielem vaarjelidh, gorredidh jih evtiedidh. Mijjeh sijhtebe sjihteladtedh gieli gellielaaketjasse, gaskem jeatjebem voestegh aelkedh saemien smaaretjierti normeringinie jih vijriebasse evtiedimmine dennie gielebarkosne. Maanah jih noerh edtjeh vielie maahtoem åadtjodh dan saemien gielegellielaaketjen bijre.

NSR veanhta doh gieleunijh jih joekoen doh gieleguedtijh leah øøvre vihkeles jis edtja gielem gorredidh. Gieleguedtijh leah almetjh mah leah ietniengieline jallh voestesgieline. NSR hævvi veanhta lea sjihteladteme dovne njaelmeldh jih tjaeeldh saemien nuhtjedh byøgkeles institusjovnine, gusnie Saemielaaken gielenjoelkedassh faamoem utnieh. NSR sæjhta barkedh edtja bæetijen biejjien øørnedimmiem jih maaksoem jih barkoesuerkide tjielkestidh dan saemien gielebarkose.

Vihkeles saemien gielem våajnoes darjodh, jih saemiengielem lissiehtidh joekehts daltesinie. NSR barka edtja sjihteladtedh guktie gåarede saemien nuhtjedh bievnese-jih kommunikasjovneteknologjesne, guktie dihte nuerebe boelve saemiengiline byjjene goh akte giele mij sjeahta gaajhkine suerkine. NSR sæjhta barkedh edtja vielie tjaeeldh saemien gorredidh.

NSR barka edtja saemiengielem dotkemegiline nuhtjedh jih daajroevuesehtimmesne. Mijjen vuepsie lea viehkiehtidh guktie vielie dotkeme jih daajroeevtiedimmiem sjædta saemiengielen åtnoen bijre.

Gieleøøhpehtimmie

Saemiedigkesne NSR sæjhta barkedh:

- o guktie learohkh gieleeøøhpehtimmiem åadtjoeh dennie gielesne misse dah ektiedimmiem utnieh
- o guktie saemien gielearngh nuepiem åadtjoeh vielie gieleråajvarimmiejgumie aelkedh
- o edtja aktem geerveøøhpehtimmielutnjemem dåarjedidh, uvtemes saemien gielese
- o gielegorredimmiem jih evtiedimmiem saemiengielen faageteermijste prijoriteredh.

Saemien byøgkelesvoetesne

Saemiedigkesne NSR sæjhta barkedh:

- o guktie sjihteladta saemien nuhtjedh byøgkeles institusjovnigumie
- o vaaksjomeåarganem saemien gielide tseegkedh, gaskem jeatjebem gorredidh saemielaaken gielenjoelkedassh steeresuvvieh
- o bæetijen biejjien øørnedimmiem, maaksoeh jih barkoesuerkiem saemien gielebarkoste salkiehtidh jih tjielkestidh, gusnie edtja vuartasjidh aktem jijtjeraarehke staateles åarganem tseegkedh
- o jienebh saemien gielearngh tseegkedh jih dejtie gaavnoes jarngide evtiedidh
- o guktie doh saemien sijjienommh seammavyørtegs sjidtieh nøørjen sijjienommine geajnojne jih kaarhtine saemien dajvine
- o guktie gaajhkh byøgkeles gåetieh nommem saemiengielesne åadtjoeh reeremedajvesne saemien gielese.
- o edtja sjihteladtedh guktie gåarede daaj-baaletje kommunikasjovnevuekieh nuhtjedh saemien gielesne

- o edtja risten.no jih divvun.no vijriebasse evtiedidh
- o dotkijidie haestedh saemien dotkemegieline nuhtjedh
- o edtja normeringem smaarehtjiertevæhtijste jih baakojste saemien smaarehtjierline prijoriterih
- o edtja sjiehteladtedh vielie dotkemasse gielen jealadehtemen bijre
- o edtja dam dotkemem lissiehtidh guktie saemien voestes- jih mubpiengieline lieredh
- o edtja vielie faageles barkoe gieleshistovrijen jih sijjienommedotkemen bijre prijoriteredh.

3. KULTUVRE

Kultuvre lea gaajhkh doh ássjalommesh, aarvoeh jih vukeieh mah leah aktene siebriedahkesne jih mejtje sæjhta vijriebasse vedtedh dan bætije boelverse. NSR sæjhta dovne daaj-baalette jih ávtetje eejki kultuvremaahtoen nænnoestidh, gorredidh jih ávtese bukedtedh. NSR sæjhta dam evtiedimmiem saemien kultuvrejieliemistie skreejrehtidh jih saemien kultuvrebarkoesijjeh lissiehtidh. Jielije jih nænnoes saemien voenges siebriedahkh jih ávtetje eejki jielemh jih veasoevukeie leah akte vihkeles váarome gosse edtja dam saemien kultuvrem evtiedidh. Duedtiem tjuara gorredidh dovne goh akte vihkeles kultuvreguedtije jih akte saemien jieleme.

Tjiehpiedæjlatjko Saemiedigkien jih Saemien tjiehpiedæjjaraerien gaskem lea tseegkeme edtja jijtje tjiehpiedæjjagujmie barkedh guktie edtja prijoriteredh dam saemien tjeahpoem nænnostidh. Daate dorje guktie doh tjiehpiedæjjah áadtjoeh meatan árrodh moenedh guktie dah sijhtieh prijoriteredh jih NSR sæjhta tjiehpiedæjlatjkoem nænnoestidh goh akte dirrege edtja dam saemien tjeahpoem dárjedidh.

Daerpies maadthlidteratuvrem saemiengieline utnedh gaajhkide aalteredáehkide, læjhkan tjuara ráajvarimmide prijoriteredh edtja dam bætije boelven daerpiesvoeth dástodh saemien lidteratuvren bijre. Tjuara dam saemien lidteratuvrem orrestidh edtja dejtje krieveimide daan beajjetje saemien lohkiidie dástodh. Annje daerpies dárjojne jih vielie dárjojne áejvieladtijiste dorjemassese jih deallahtæmman saemien lidteratuvreste, dan ávtete naa vaenie lohkiijh.

Saemien musihke jih joejkeme leah vihties saemien kultuvrelahtesh. Musihke raastide tsøøpkie jih ektievoetem skaepede kultuvri jih almetjedáehkiej gaskem. Vihkeles musihkem jih joejkemem hijven evtiedimmienuepieh vedtedh.

Saemien festivalh leah vihkeles sijjeh saemien tjeahpose, kultuvrese jih duadtan, jih leah vihkeles biehkies dennie evtiedimmesne saemien identiteteste jih dejtje saemien gyhtjelasside guarkedh. Lissine doh festivalh nuepieh vedtieh dejtje saemien tjeahpojde jih artistidie sijjen lahtesevukeieh evtiedidh.

Saemien scenetjehpoe lea akte tsegkie saemien kultuvrejieliemisnie. Ov-gárreldh teateredáehkieh jih Áarjelhsaemien Teatere leah dam gellielaaketjem saemien teaterisnie nænnoestamme, seamma aejkien goh Beaivváš Sámi Teáhteren læssanamme fealadimmie jih akte gellielaaketjevoete dorjemassese, dorje guktie jienebh áehpies sjidtieh saemien teaterinie. Beaivváš Sámi Teafter aaj aktem vihkeles sijjiem átna goh vuesiehtæjja saemien scenetjehposte Saemien dajvesene jih aaj gaskenasjovneles. Daerpies evtiedidh jih vuekiem gorredidh gaajhkine lihtsine saemien scenetjehposne, stuerebe fokusinie øøpehtæmman jih

buerebe dorjemassenuepieh. NSR veanhta teaterfaaleldahkh sikteme maanide jih noeride lea akte vihkeles raaajvarimmiesuerkie åvtese.

Våajnoes tjeahpoem tjuara gaavnoes darjodh almetjidie. NSR barka dan åvteste edtja gorredidh guktie dihte tjeahpoe olkese baaata, vuesiehtimmien gaavhtan øørnegi tjirrh mah edtjeh skreejrehtidh vuesiehtimmieh evtiedidh, mah edtjeh vaanterdidh. Lissine daerpies dam våajnoes tjeahpoem aktem vaaromem vedtedh faageles evtiedæmman, gosse gorrede aktem saemien tjeahpoeøøhpehtimmiem tseegkedh.

Multimeediji tjirrh, goh filme, TV jih gaskeviermie, jijnjh almetjh jaksa. Filmetjeahpoe lea aktene aahkedh evtiedimmesne, saemien filmefestivali tjirrh, jih barkoen tjirrh mejnie doh saemien faagealmetjh leah viehkiehtamme. NSR sæjhta tseegkemem gorredidh saemien filmefaageles byjresijstie. Gosse saemien filme- jih TV-dorjemassem nænnoste, sæjhta saemien gielem nænnoestidh, jih aktem gamte maahtoe- jih kultuvrevuesiehtimmiem jaksedh saemien tsiehkij bijre.

Akte nænnoes saemien gaarsjelimmiejieleme lea vihkeles noeri identitetese, jih akte nænnoes lahtese dej tjåenghkies aarvoej jih vuekiej bijre. Vihkeles sijjeh utnedh gusnie saemieh gaajhkijste dajvijste Saemien dajvesne maehtieh gaavnedidh gaarsjelimmien jih gaahrtjedimmien gaavhtan. NSR sæjhta skreejrehtidh guktie doh saemien gaarsjelimmie- jih noereåårganisasjovnh nuepieh åadtjoeh tjåenghkies saemien gaarsjelimmie- jih gaarsjelimmiefaageles gyhtjellassigujmie barkedh. Vuejemeraantjojne gaahrtjedh lea akte sjiere suerkie, mij aaj viehkehte nænnoes histovrijes vuekieh gorredidh aalkoealmetji luvnie Arktisesne.

NSR sæjhta dan åvteste vielie daårjedimmiem dan gellielaaketje kultuvrejieliemasse, voenges festivalidie jih jeatjah raaajvarimmide dejnie saemien voenges siebriedahkine, vuesiehtimmien gaavhtan vihtiestimmie, vaarjelimmie, reereme jih vuesiehtimmie saemien kultuvremohtesistie. NSR sæjhta sjiehteladtedh akten jielije saemien kultuvrejieliemasse tjåenghkies sijjine jih boelvi daaresth.

NSR sæjhta skreejrehtidh guktie saemien noerh jijtje maehtieh meatan årroddh darjomh skaepiedidh altese voenges byjresisnie. Saemiedigkesne NSR sæjhta barkedh aktem frifondem tseegkedh saemien noeride. Daate edtja aktem daårjoeøørnegem noeride årroddh, gusnie dah akten aelkhie gietedimmieprosessen tjirrh maehtieh vierthiej mietie ohtsedidh ovmessie kultuvreråajvarimmide, Statens frifond for ungdom maallen mietie.

Lidteratuvre

Saemiedigkesne NSR sæjhta barkedh:

- o edtja orre saemien tjaelijh daårrehtidh
- o edtja vielie noere saemien tjaelijh daårrehtidh
- o guktie jienebh saemien tjaelijh nuepiem åadtjoeh lidteratuvrine barkedh ellies tijen
- o guktie saemien lidteratuvre gaajhkine gærjagåetine gååvnese, vuesiehtimmien gaavhtan åesiestimmiem skreejrehtidh
- o guktie vielie saemien lidteratuvre maanide jih noeride dorjesuvvieh
- o guktie vielie saemien tjoejegærjah dorjesuvvieh
- o guktie vielie dotkeme sjædta saemien lidteratuvrese, daan nuelesne saemien vaajesh, soptsesh, heamturh jih vuelietjaalegh.

Duedtie

Saemiedigkesne NSR sêjhta barkedh:

- o edtja duedtiem kultuvreguedtijine jââhkesjidh, jih dam hijven evtiedimmienuepieh vedteh
- o guktie daajroeh jih maahtoeh duedtesne orre vytjesjæjjide bætieh
- o guktie jienebh bihkedimmiebarkoeh duedtesne tseegkesuvvieh
- o guktie hijven tsiehkies sjædta vytjesjidh, guktie vierhkiesijie jih dirregh gââvnesieh.

Saemien musihke, joejkeme jih festivalh

Saemiedigkesne NSR sêjhta barkedh:

- o edtja maadtoereaktah joejkemidie gorredidh
- o edtja evtiedimmien daaj-baaletje jih âvtetje eeji saemien musihkeste jih joejkemistie dâarjedidh
- o edtja dejtje dâarjoeøørnegidie bueriedidh gosse edtja saemien musihkem olkese vedtedh jih orre musihkeles lahtestimmievuekieh
- o guktie doh saemien musihkerh stuerebe nuepiem âadtjoeh saemien musihkem jih joejkemem vuesiehtidh dovne nasjovnales jih gaskenasjovnales
- o dejtje festivalidie nænnoestidh mah daan biejjien maadthdâarjoem âadtjoeh
- o guktie unnebe festivalh jih kultuvreøørnedimmieh vijriebasse evtiesuvvieh
- o guktie jienebh saemien tjiehpiedæjjah jih artisth leah meatan gaskenasjovnale aalkoealmetjifestivalinie.

Teatere, scenetjehpoe jih vâajnoes tjeahpoe

Saemiedigkesne NSR sêjhta barkedh:

- o guktie akte øøhpheptimmiefaaleldahke evtiesâvva saemien teaterebarkijide
- o edtja Beaivvas Sami Teahterem nænnoestidh goh akte fealadimmieteatere nasjovnale diedtine
- o guktie akte jijtse saemien teateregâetie bigkesâvva Kautokeinosne
- o dam Âarjelhsaemien Teaterem nænnoestidh
- o guktie sijjeh tseegkesuvvieh saemien maana-jih noereteaterasse
- o guktie ovgarrelldh teateredâehkieh dâarjoem dorjemassese âadtjoeh saemien stuhtjijste jih fealadæmman
- o guktie ovgarrelldh revydâehkieh nuepiem âadtjoeh saemien revybarkoem evtiedidh
- o guktie saemien tjeahpoemuseum bigkesâvva
- o guktie låâjkedimmieøørnegh tseegkesuvvieh saemien tjeahpose, dejtje vuesiehtimmide saemien jarngine jih byøgkeles gâetine
- o edtja Saemien tjiehpiedæjjaraeriem nænnoestidh
- o guktie akte jijtse saemien tjeahpoeøøhpheptimmie tseegkesâvva.

Filme jih multimeedijh

Saemiedigkesne NSR sêjhta barkedh:

- o guktie saemien maana-tv fierhten biejjien seedtesâvva
- o guktie jienebh saemiengielen filmh dorjesuvvieh
- o edtja almetjh filmefaagese dâarrehtidh
- o dejtje darjomassenuepide saemien filmese jih TV'se gorredidh
- o guktie deallahtimmie saemien filmijste læssene maarkedefoeresjimmien tjirrh jih vuesiehtimmie filmefestivalinie
- o edtja saemien filmh jih TV-programmh digitaliseredh
- o guktie filmh jih TV-dorjemassh gââvnesieh gærjagâetine jih saemien jarngine

- o guktie vielie saemiegien "dubbing" filmijste sjædta, joekoen maanide jih noeride
- o guktie jienebh saemiengien multimeedijadorjesh dorjesuvvieh, goh spielh jih DVD
- o guktie saemien filmejarnge tseegkesåvva.

Gaarsjelimmie

Saemiedigkesen NSR sæjhta barkedh

- o guktie jienebh leah meatan gosse gaskenasjovnale gaarsjelimmieørnegr, v.g Arctic Winter Games
- o guktie akte stuerebe lårkoe dejstie spielevierhtijste saemien gaarsjelimmiebarkose, gaarsjelimmiegåetide jih bigkemidie saemien dajvine jåhta
- o guktie saemien nasjovnale jih regijovnale bigkemh tseegkesuvvieh noerhtelaanti treavkasuerkide jih vuejemeraantjojne gaajtjedh
- o guktie doh saemien gaarsjelimmiesuerkieh, goh tjoekeme, åadtjestimmie jih vuejemeraantjojne gaajtjedh, hijven evtiedimmienuepieh utnieh.

4. STARNE JIH HOKSE

NSR sæjhta seammavyørtegs starne-jih sosijalefaaleldahkh gorredidh mah dan saemien utnijen daerpiesvoetese sjiehtieh abpe jielemen tjirrh. Daate maahta saemien almetjebådtja årroddh, jih nuekies kultuvre- jih gielemaahtoe starnebarkijh luvnie gosse dah dejtie saemien skiemtelasside jih dej fuelhkide dåastoeh. Dejnien dienesjinie mah leah maanide – jih noeride, dellie lea dihte mij lea bõøremes maanese, mij edtja dam vårømem årroddh dan faaleldahkese. NSR veanhta orre saemien starnebarkijh jih faagealmetjh dårrehtidh leah vihkeles edtja starnefaaleldahkem nænnoestidh, dejtie saemien utnijidie.

NSR sæjhta barkedh aktem tseegkemem salkehtidh aktede saemien starnegiehteldimmeste. Akte starnegiehteldimmie maahta faarhmestidh doh institusjovnh mah joe leah tseegkeme edtja joekoen dejtie saemiej daerpiesvoetide gorredidh, goh SANKS, sjieredåakterejarnge Karasjokesne jih Jarnge saemien starnedotkemasse. Akte saemien starnegiehteldimmie sæjhta viehkiehtidh daajroesvoetese dej starnedienesji bijre, mejtie doh saemien almetjh krieveemem utnieh, jih aaj voerkesvoetem evtiedidh saemien gielen, kultuvren jih identiteten bijre starnedienesjisnie.

Dotkeme jih statistihke saemien starne- ji sosijaledienesjen bijre tjuara gååvnesidh goh akte vårøme dejtie bætije sjæjsjalimmide. Saemien siebriedahkh jijnjem dehtie sjæjsjalimmievårøemistie fååtesieh, mij leah akte buajhkoesvoete jeatjabidie. Råajvarimmieh mah leah hijven tjarresvoetese, skiemtelassi vøøste jih mentale starnen gaavhtan aaj vihkeles dejtie jielie saemien siebriedahkide. NSR sæjhta barkedh guktie doh vihties åejvieladtjh tjielke mierieh biejeih guktie edtja dam vupsiem seammavyørtegs starne-jih sosijaledienesji bijre jaksedh, dejtie saemien almetjidie.

Saemien utnjevuaajnajimmie

Saemiedigkesne NSR sæjhta barkedh

- o guktie akte ellies jih seammavyørtegs starne- jih sosijaledienesje evtiesåvva dejtie saemien almetjidie
- o guktie gaajhkh saemien utnijh starne- jih sosijaledienesjh åadtjoeh saemien gielesne mah leah utniji daerpiesvoetide jih kultuvrelle maadtose sjiehtesjamme

- o guktie bāeries saemieh edtjeh reaktoem utnedh hoksem āadtodh jijtsh vāaroeminie, gusnie saemien giele, saemien aarvoeh jih āvtetje eejki saemien beapmoe leah vihkeles biehkies dehtie hoksefaaleldahkeste
- o edtja dam faaleldahkem psykijen starnevaarjelimmien bijre saemide nænnoestidh
- o edtja dam minngievaarjelimmiem fuelhkide nænnoestidh jijtjebovvestimmien mænngan
- o edtja dam barkoem saemien faageterminologijine starnegiehteldæmman prijorieteredh
- o guktie dihte faaleldahke teelemedisijnen sisnjelen dejnie saemien dajvine vijrebe sjædta
- o aktem hijven toelhkestimmiedienesjem jih saemiengielen bievnesh gorredidh dejtje saemien skiemtjelasside skiemtjegåetine
- o saemien sealoesorkijedienesjem tseegkedh dejnie skiemtjegåetine mah saemien skiemtjelassh gietedieh
- o saemien maanaj reaktah gorredidh maanavaarjelimmedienesjisnie
- o guktie maanah jih noerh mah viehkieabparatem dāastoeh, āadtjoeh aktem viehkieabparate saemien gieline jih kultuvregoerkesinie
- o guktie doh āejvieladtjh mah diedtem utnieh, saemien gielem jih kultuvremaahtoem dāārrehtieh fostergåetiej jih maanavaarjelimmieinstitusjovni sijse
- o saemien maanatjirkijem tseegkedh
- o PP-dienesjem saemien dajvine vāajnoes darjodh jih dam saemien maahtoem dienesjisnie nænnoestidh
- o aktem vaahratellefovnem saemien maanide jih noeride tseegkedh
- o aktem starnedimmiefaaleldahkem noere saemide tseegkedh.

Barkoe ruvsen vøøste jih kriminalehokse

Saemiedigkesne NSR sæjhta barkedh:

- o edtja jienebh ruvsenaamhtah faaleldahkh noeride vedtedh ektine tjieltine
- o edtja vielie vierhtieh vedtedh dennie barkosne ruvsevierhtiej vøøste
- o kriminalehoksem evtiedidh saemien vuekiej mietie.

Aktivyoeki barkoe starnedienesjisnie

Saemiedigkesne NSR sæjhta barkedh:

- o guktie jienebh saemiengielen-håålekhk øøheptimmiem vaeltieh starnebarkijinie
- o edtja maadth- jih jaarhkeøøheptimmieh toelhkestæjjide tseegkedh
- o edtja tseegkemem salkehtidh aktede saemien starnegiehteldimmeste.

5. AARVOEEVTIEDIMMIE

NSR sæjhta private darjomidie skreejrehtidh mah vāaromem vedtieh akten gellielaaketje jieleme- jih siebriedahkejieliemasse. Åvtetje eejki vuekijste mijjeh saemieh eatnamistie bearkadamme, jih eatnemejielemh leah annje akte vihkeles bielie dehtie fasseldimmeste jih aarvoeevtiedimmeste dejnie saemien dajvine. Orre infrastruktuvre, orre maahtoie-institusjovnh jih vijrebeevtiedimmie dejstie vierhtijste saemien dajvine maehtieh viehkiehtidh jeatjah sārhts jielemedarjomh tseegkedh. NSR sæjhta barkedh aktem saemien orrestimmieprogrammem tseegkedh, dejnie vuepsine jielemeorrestimmide skreejrehtidh jih dejtje orre bætije daajroejieliemidie nænnoestidh.

Akte vuepsie saemien jielemeevtiedæmman lea gorredidh guktie dihte aarvoeevtiedimmie læssene, jih jielemen kultuvrelle jih siebriedahkeligke bielieh gorredidh. NSR veanhta, tjuara åvtetje eejki maahtoem jååhkesjidh, jih ektine dejnie maahtojne dotkemistie dam våaromem sjidtedh vierhtiereeremasse. Mijjieh barkebe guktie vielie voenges jih regjionale reereme eatnemevierhtijste sjædta, dan lihkevoete- jih jearohksvoetevuajnajimmien mietie.

NSR sæjhta barkedh aalkoealmetji reaktah gorredidh, jih juktie saemien reaktavuajnoeh jih provhkh gorresuvvieh jih meatan sjidtieh laakine jih reeremisnie. NSR barka guktie miehtjiesjielemen vierhtievåarome jih jilemegieghteldæjjaj reaktah nænnoesåbpoe sjidtieh sjyøhtehke miehtjiesdajvelaakine.

NSR sæjhta nænnoestidh jih evtiedidh dejtie aalkoejeliemidie jåartaburrie, båatsoe, gøøleme, miehtjiesjieleme jih duedtie, jih akte aktanimmie dejstie. Dam sijhtebe darjodh raeriestimmiejgumie vihties råårestallemidie laanteburresne jih båatsosne, jih prijoriteringigumie Saemiedigkien tsavtsvierhtine jeliemasse, jih Aarvoeevtiedimmie-programmesne aktanimmiejeliemidie. NSR sæjhta barkedh guktie vielie dåarjoem sjædta dorjeseevtiedæmman jih maarkedebarkose. Duedtielatjkoe edtja aktem vihties dirregem årrodh dam duedtiejilemem evtiedidh, gusnie leavloem beaja vytnjesjæjjaj reaktese meatan årrodh moenedh jih prijoriteringidie. NSR sæjhta latjkoem vijriebasse evtiedidh jih dam nænnoestidh.

NSR dam vuepsiem dåarjede akten økologeles, kultuvrelle jih økonomeles monnehke båatsoen bijre. Saemiedigkien raeriej tjirrh båatsoeråårestallemidie sijhtebe barkedh båatsoen mierietsiehkide nænnoestidh. NSR sæjhta aaj dam orre båatsoelaakem dåarjedidh, jih jærhkedh dam barkoem båatsoen reakta sisnjelds jijtjemoenemasse nænnoestidh dennie bætije staeriedimmesne båatsoelaakeste.

NSR barka edtja dam aarvoeevtiedimmiem mearoegaedtiebealesne nænnoestidh, akten hijven jih vihties stuvremen tjirrh dejstie tjænghkies vierhtijste, leavlojne voenges reeremasse. Mijjieh sijhtebe dåarjedidh Mearoegaedtiemoenehtsen jih Saemiereaktamoenehtsen raeriestimmieh, jih barkedh guktie saemien reaktah dejtie marine vierhtide jååhkesjimmiem åadtjoeh naemhtie guktie dihte goh aevhkie sjædta gaajhkide årrojidie mearoegaedtiebealesne.

Tjuara jåartaburriem saemien dajvine nænnoestidh, jih NSR sæjhta dan åvteste dåarjedidh Saemiedigkien jåartaburriebievnesem bætijen boelhken. Mijjieh sijhtebe gaskem jeatjebem regijovnalisieredh nasjovnale laanteburriepolitihkem edtja pryøvedh aktem maalliem mij lea buerebelaakan sjiehtesjamme dejtie eatnemen haestemidie jih tsiehkide dejnie saemien dajvine.

Saemiedigkien jilemeligke tsavtsvierhtieørnegr byøroeh aktem aevhkiem sjidtedh gaajhkine dajvine saemien årrojigumie. NSR barka edtja gorredidh guktie Saemiedigkien dåarjoeørnegr edtieh jaksedh dovne nyjsenæjjah jih kaarrh mah jieleminie gieghteldieh, doh tseegkijh jih gieghtedimmieaajhterh. Daate akte haesteme ihke lea naa jijnjh kaarrh dejnie aalkoejelieminie. Dan åvteste vihkeles nyjsenæjjaj jih kaarri tsiehkies vuartasjidh Saemiedigkien tsavtsvierhtieåtnosne.

Gøøleme, båatsoe jih jåartaburrie

Saemiedigkesne NSR sæjhta barkedh:

- o guktie mearoegaedtiemoenehtsen raeriestimmie laakine sjædta, jih faamoem åådtje abpe saemien årromedajvesne
- o edtja arealemaaksoeh tseegkedh gosse gueliemåårrehtimmiem tseegkie, mah tjieltide jih jeatjah voenges reeremeåårganide bætieh
- o aktem ellies reeremem gorredidh dejstie marine vierhtijste saemien dajvine edtja vierhtievåaromem saemien kultuvrese gorredidh
- o edtja dåårrehtimmiem aalkoejielemidie gorredidh gøølemeveahkaøørnegi tjirrh noeride, boelvesertiestimmiejgumie båtsoesne jih jienebh nuerebe almetjh jåartaburresne
- o edtja dejtje moenemidie båtsoeburrielaakesne jih soejkesje- jih bigkemelaakesne iktedidh, edtja båtsoen tsevsiedimmiem nænnoestidh siebriedahke-soejkesjimmesne
- o båtsoen arealevaarjelimmiem nænnoestidh
- o daajroem jih goerkesem båtsoen bijre årroji luvnie lissiehtidh
- o edtja Saemiedigkien rålle båtsoen bætijen biejjien bijre nænnoestidh, jielemepolitihkeles jih reeremeligke gyhtjelassi bijre
- o jåartaburriem tjåadtjohtidh jih nænnoestidh voenine, oktegitsh jih aktanimmesne jeatjah jielemigumie
- o dejtje saemien iedtjide gåatomejielemidie gorredidh juvrereeremisnie
- o akten stuerebe åtnose jih nuhtjemasse voenges vierhtijste, dan nuelesne vielie voenges vjirebeevtiedæmman dårjedidh
- o guktie vielie økologeles jåartaburrieh sjædta.

Duedtie, miehtjiesjielemh jih aktanimmiejielemh

Saemiedigkesne NSR sæjhta barkedh:

- o duedtielatjkoem evtiedidh goh akte dirrege edtja duedtiejielemem nænnoestidh
- o guktie vielie doekemasse båtata duedtiedorjesijstie
- o miehtjiesjielemen vierhtievåaromem jih jielemegiehteldæjjaj reaktah nænnoestidh sjyøtehke miehtjieslaakine, dan åvtetje eejki vierhtiereeremen mietie
- o dejtje aktanimmiejielemidie nænnoestidh goh akte ferriedihks bielie saemien jielemesjiehtesjimmeste
- o guktie saemien reaktah jih saemien åtnoeh jååhkesjimmiem åadtjoeh vaarjelimmieprosessine
- o guktie dihte sjiehtesjimmie motovrefealadimmeste miehtjiesdajvine tjuaa gorredidh saemien jielemedarjomh maetieh monnehkelaakan evtiesovvedh
- o Saemiedigkien rållem nænnoestidh, jielemepolitihkeles jih reeremeligke gyhtjelassi sisnjeli.

Orre jielemh

Saemiedigkesne NSR sæjhta barkedh:

- o edtja vielie øørnedamme maahtoelutnjemem vedtedh mij lea jieliemasse sikteme
- o gorredidh guktie nasjovnale jih regijonale fealadimmieråajvarimmieh tjielke saemien sisvegem åadtjoeh
- o kvalitetebarkoem nænnoestidh dan saemien destinasjovneevtiedæmman
- o saemien entreprenørskapem gorredidh jih dam vjriebasse evtiedidh
- o jielemeorrestimmiem skreejrehtidh akten saemien orrestimmiiprogrammen tjirrh, gaskem jeatjebem evtiedæmman sikteme saemien maahtoejielemijsstie
- o dam saemien sisvegem dejnie daaletje byøgkeles råajvarimmie kultuvrebarkoesijjide gorredidh

- o dennie evtiedimmesne noerhtedajvijste, daajroeh jih maahtoeh evtiesuvvieh almetji luvnie guktie dah buektiehtieh dejtie orre haestemidie dâastodh
- o dejtie haestemidie dej jorkestamme viesiehtimmievuekide dâastodh, gaskem jeatjebem barkoefaaleldahkh noeride jijnjh maahtojne evtiedidh, jih sjierelaakan barkoesijjide nyjsenæjjide sjiehteladtedh dejnie saemien dajvine.

6. EATNEME JIH BYJRESE

Åvtetje eejki vuekie eatnamistie veedtjedh maam beapmose daarpesji, jih åvtetje eejki beapmoe leah annje jielije dejnie saemien dajvine. Dihte vaarjelimmie dejstie jielije vierhtijste jih dej sjidtedimmie- jih årromedajvh lea dihte vâarome NSR'en byjresepolitihkesne. Mijjieh edtjebe daejredh mijjen beapmoe, maam eatnamistie veedtjebe, lea jearsoes jih ij skaaram mijjen starnese vedtieh. NSR'ese gujht naemhtie, dihte økologeles vuajnajimmie jih dihte krieve me akten monnehke evtiedimmien bijre, edtjeh dam vâaromem årroddh dan bætijen biejjien politihkese gosse lea reeremen bijre eatnamistie. Ij naan evtiedimmie saemien dajvine edtja mæhtedh vaahram vedtedh jallh dejtie jielije eatnemevierhtide øølegidh, mejstie doh saemien almetjh leah jearohks, jis edtjeh altese kultuvrem jih åvtetje eejki vuekiem giehteldidh.

Mijjen haesteme lea sinsitniem voerkelidh mijjen åtnoe eatnamistie aaj maahta aktem aajhtoem mijjen kultuvren eatnemevâaromen vøøste årroddh. Ij edtjh eatneme teehpedh jih saemien reaktah eatnemevierhtide vitnedh. Tjuara krøøhkemem vaeltedh dejtie saemien iedtjide gaajhkine sâarhts laake- jih soejkesjebarkojne. Ij edtjh aalkoealmetjidie dejstie dajvijste tjihtedh bigkemi gaavhtan mah byjresen øølegieh, vuesiehtimmien gaavhtan ålja-, gaasse- jih mineraledorjemassh jih tjaetsiefaamoebigkemh.

Jijnjh aalkoealmetjh byjresehaestemigujmie jielieh mah lea giefiesvoetese ektiedamme, NSR jååhkesje mijjieh saemieh byjresehaestemigujmie jielieh mah leah ræjhkoesvoetese ektiedamme, jih daate mijjem åelede. Mijjieh sijhtebe barkedh guktie doh byjresevuajnajimmieh vâaromasse bætieh latjkojne, vuesiehtimmien gaavhtan laavenjostoelatjkojne fylhkentjieltine jih råårestalleminie vihties æjvieladtjigujmie.

Klijma, byjrese jih energije

Saemiedigkesne NSR sæjhta barkedh:

- o guktie Saemiedigkie edtja aktem byjresetjoeltem årroddh, aktine jijtse CO₂ reekneghreektehtsinie
- o guktie gaajhkine Saemiedigkien nænnoestimminie jih sjæjsjalimminie nuekie krøøhkemem vaalta byjrese-jih klijmagyhtjelasside
- o guktie mijjieh dam gaskenasjovnale siebriedahkem bievenebe dej konsekvensi bijre dejstie klijmajorkestimmijste
- o guktie vielie dotkeme sjædta byjrese- jih klijmagyhtjelasside saemien dajvine
- o guktie mijjieh saemieh edtjebe eadtjohke jååhkesjimmiem darjomasse vedtedh, mij stoorre arealem daarpesje saemien dajvine
- o guktie edtja jollemes jearsoesvoetem årroddh ålja- jih gaassedarjomen bijre, jih hijven riejesvoete dejnie mearoedajvine
- o guktie lea nuekie vaaksjome dejstie økoøørnegijstie
- o guktie krieve me beaja byjreseligke jih sosijale konsekvensesalkehtimmiej bijre dejtie jielemedarjomidie
- o edtja bijjemes soejkesjh dejtie bieggemøøllesåafojde evtiedidh saemien dajvine

- o guktie doh Finnmaarked-eeken strategijh byjresekrøøhkemh utnieh, goh akte vihkeles biehkje
- o aalkoealmetjeviekide gorredidh gosse edtja orre darjoeh tseegkedh, goh minerale-ålja- jih gaassedorjemasse
- o guktie hijven jih staeries bievnesh dejtje voenges årrojidie bætieh byjresedaalhkesi bijre
- o guktie dæmiedimmieskaepeden barkoejgumie giehte, dan energijeåtnose.

Åtnoe jih vaarjelimmie

Saemiedigkesne NSR sæjhta barkedh:

- o edtja økologeles vuajnajimmieh, voenges åvtetje eejki vziekijh jih provhkh vâaroemasse biejedh gosse eatnemem nuhtjedh
- o edtja nyjsenæjjaj jih kaarri eatnemeåtnoem gorredidh seammavyørtegs vâaroemisnie mieriesoejkesjinie
- o guktie doh vaarjelimmieprosessh edtijeh viehkiehtidh dejtje saemien åtnoeviekide jih saemien reaktide nænnoestidh.

7. SIEBRIEDAHKE, KOMMUNIKASJOVNE JIH REAKTAH

NSR'en vuepsie lea barkedh guktie saemiej reaktah jååhkesjimmiem åadtjoeh goh akte vâarome edtja gorredidh jih nænnoestidh saemien kultuvrem, gielem jih siebriedahkejielemem. Mijjeh saemiej reaktam utnebe eatnamasse jih tjaatsan, jih dejtje vierhtide mah leah mijjen materijelle kultuvrevâarome. Jijnjh laakh jih øørnegh leah tseegkeme edtijeh saemien gielem, kultuvrem, jielemem jih siebriedahkejielemem evtiedidh Nøørjesne. Annje tjuaa gâhkese vaedtsedh edtja seammavyørtegs dienesjh buektiehtidh dejtje saemien almetjidie. Dihte haesteme lea buektiehtidh guktie doh joekehts suerkieh aaj Saemiedigkien ålkoelisnie faamoem vedtieh dejtje laakide.

NSR sæjhta dihte saemien siebriedahkeevtiedimmie edtja årrodh jijnjh maehteles siebriedahkeaktøørigumie jih aktegealmetjigumie dennie aahkedh bigkemisnie dehtie saemien demokratijeste. Mijjen vuepsie lea saemiej jijtje edtijeh jijtjemse øørnedidh guktie sijhtieh. Mijjeh sijhtebe skreejrehtidh guktie jienebh almetjh leah meatan dennie saemien siebriedahkebigkemisnie. NSR sæjhta gorredidh saemiej leah meatan gaajhkine sjyøhtehke ektiedimmine.

NSR vuartesje dejtje bæries saemide goh akte vierhtie jijnjh vihkeles maahtojne saemien kultuvren, åvtetje eejki vziekijh jih siebriedahketsiehkijh bijre. NSR sæjhta edtja sjehteladtedh guktie bæries saemiej jijtje edtijeh raeriestimmiejgumie bætiedh guktie dah mæhtieh raeriestæjjine årrodh dejnie aamhtesinie mah ulmiem utnieh dejtje saemien almetjidie, saemiedigkieøørnegn sisnjelen.

Dæriedimmiem jih råårestallemen gorredidh gaajhki saemien dæhkiejgumie lea akte vihkeles demokratijen aarvoe. NSR sæjhta barkedh luvliesaemiej tsiehkijh gorredidh, aktene lihke govlesadtemisnie Saemiedigkine vihkeles aamhtesinie. Daate kreava aktem veele barkoem edtja govlesadtemevuekiem gorredidh jih luvliesaemiej nuepieh åårganisasjovnebarkose nænnoestidh

Dihte evtiedimmie saemien meedijjistie dovne aktem demokrateles jih gieleepolitihkeles leavloem åtna. Doh saemien almetjh reaktam utnieh soptsestidh- jih bievnesh åadtjodh, jih

jijtsh ov-jearohks meedijeinstitusjovnh evtiedidh. Staaten akte diedte sjehteladtedh guktie mijjeh saemieh maethebe meedijh jih teknologijem nuhtjedh goh dirreggh kultuvreevtiedimmesne, jih guktie mijjeh maethebe soptsestidh man bijre sijhtebe.

NSR sæjhta Saemiedigkien tjirrh, dejtie tjieltide, fylhkentjieltide jh staatem tsevtsiehtidh viesehtimmiem tjåadtjoehtidh jih nænnoestidh dejnie saemien voenine. NSR sæjhta dejtie laavenjostoelatjkojde fylhkigujmie evtiedidh.

NSR vuartesje doh voenges, regijonale jih nasjovnale saemien institusjovnh goh vihkeles sijjeh dan evtiedæmman saemien siebriedahkijste. Jijtjemoenemen sjeikenisnie, dellie vihkeles aalkoealmetjh jijtje diedtem vaeltieh altese bætije biejjide, bene ij gåaredh dam darjodh jis ij leah nuekie vierhtieh, maahtoe jih evtiedamme institusjovnh dej joekehts siebriedahkesuerkiej sisnjeli. Våarhkoe, gærjagætje jih museumh dam tjåenghkies mojhtesem reerieh dejnie gorredimmine, vaarjelimmine jih soptsestimmine bievniesijstie jih daajroste saemien tsiehkij bijre, gosse edtja dejgumie vijriebasse barkedh jih dejtie goerehtidh. Joekehtslaakan dah maehtieh hijven jih jearsoes mierieh vedtedh dan evtiedæmman aktede hijven saemien jijtjeguvveste.

Dihte saemien siebriedahkeevtiedimmie

Saemiedigkesne NSR sæjhta barkedh:

- o guktie Saemiedigkie dom åssjaldahkem deavhta aktem åarganem årroddh mij saemiej reaktam jijtjemoenemasne buakta aktene tjielke vuekesne
- o edtja åeliedihks budsjetdteråårestallemh Saemiedigkien jih Reerenassen gaskem tseegkedh dejtie prosesside staatebudsjetden bijre
- o guktie dihte saemien siebriedahke edtja sov bielieh utnedh dehtie dienstistie jielemeligke vierhtienuhtjemistie saemien dajvine
- o guktie saah mah orre vierhtienuhtjemevuekieh edtjeh dan saemien siebriedahkesne aevhkine sjidtedh, jih dam voenges, regijonale jih nasjovnale økonomijem nænnoestidh
- o edtja dejtie daaletje laakide jih staateles tsavtshvierhtide tjirrehtidh, mah edtjeh saemien gielem, kultuvrem, jielemem jih siebriedahkejielemem evtiedidh
- o edtja konsultasjovneørnegem vijriebasse guhkiedidh jih nænnoestidh goh akte vuekie vihties råårestallemidie
- o edtja dejtie saemien reaktide jååhkesjidh dejnie dajvine Romse, Nordlaante jih dejnie dajvine jaarjelsaemien årrojigujmie
- o edtja almetjeriekteles nænnoes reeremeørnegh dåårrehtidh dejtie saemiereaktamoenehtsen raeriestimmide
- o edtja saemien reaktavuajnoeh jih provhkh gorredidh nøørjen laakine jih reeremisnie
- o edtja dejtie saemien iedtijde jih åtnoedajvide gorredidh jih vaarjelidh nøørjen vierhtilaakine.

Meedijh jih kommunikasjovne

Saemiedigkesne NSR sæjhta barkedh:

- o guktie saemien maanah jih noerh edtjeh aktem hijven meedijefaaleldahkem utnedh, joekehts aalteredåehkide sjehtesjamme, biejjieladtje TV-jih radijovesaadtegiujmie, saemien tjaalegiujmie jih guvvieraajroejiujmie
- o guktie saemieh joekehts meediji tjirrh saernieh, digkiedimmie- jih aamhtesetjaalegh åadtjoe mah dam gellielaaketjem vuesiehtieh dennie saemien siebriedahkesne

- o guktie raastidåaresth laavenjostoe meedije-aktøøri gaskem dam saemien ektievoetem jih siebriedahkedigkiedimmiem nænnoste
- o saemien preessedåarjoem sjoyhtekelaakan nuhtjedh edtja skreerjehtidh guktie vielie saemien gielem nuhtjie, joekoen åarjel-jih luvlesaemien
- o edtja etihkebarkoem saemien meedijinie nænnoestidh, v.g. dåarjodh aktem jijtse saemien preessefaageles moenehtsem tseegkedh
- o konsesjovnetsiehkide dejtie private meedije-aktøøridie dåarjedidh, guktie akte gamte meedijefaaleldahke saemide evtiesåvva, aaj saemien gielesne
- o guktie jienebh saemiengielen journalisth øøhpehtimmiem vaeltieh.

Jielije voenges siebriedahkh

Saemiedigkesne NSR sæjhta barkedh:

- o Saemiedigkien kultuvregåetiepolitihkem evtiedidh dejnie åssjaldahkine orre tseegkedh, jih giehteldimmiem gorredidh dejstie gaavnoes kultuvre-jih darjomegåetijste
- o guktie dihte kollektijvefaaleldahke dovne saemien dajvine nøørjen bielesne jih rijhkerasta rastah buerebe sjædta
- o guktie mobijlegaptjeme jih gamtebaantebigkeme saemien årromedajvine buerebe sjidtieh
- o edtja jienebh byøgkeles barkoesijjide sjiehteladtedh saemien dajvine
- o edtja kveeni jih jeatjah nasjovnale unnebelåhkoej nuepieh gorredæmman jih evtiedæmman kultuvrijste, gielijste jih siebriedahkejielemijstie nænnoestidh.

Saemien institusjovnh

Saemiedigkesne NSR sæjhta barkedh:

- o dejtie saemien institusjovnde nænnoestidh govlesadtemisnie institusjovnigujmie jih dejnie jeatjah siebriedahkine
- o Saemien Vårhkoem akten vitenskapeles vihtiestimmiejarngese evtiedidh
- o guktie saemien jarngbuektiehtieh altese private vårhkoeh gorredidh jih vaarjelidh
- o edtja dam saemien gærjagåetiebarkoem iktedidh noerhtelaanti daltesisnie
- o dejtie øørnegidie saemien gærjabussigujmie beetnegigujmie gorredidh jih dejtie vijriedidh
- o edtja Saemiedigkien museumsoejkesjem jih bieliesalkehtimmiem saemien museumidie Romsesne jih Noerhte Nordlaantesne dåarjedidh, jih guktie saemien museumh edtjeh aktem vihkeles sijjiem utnedh kultuvrevaarjelimmiebarkosne
- o guktie saemien kultuvreskaehtieh bååstede bætieh Saemien dajvese
- o edtja saemien museumh maahtoejarngine evtiedidh kultuvremojhtese-vaarjelæmman jih vuesiehtæmman
- o edtja Vårdobáiki maarkesaemien jarngem bigkehtehtedh
- o edtja voenges maahtoejarngbuektiedidh vihtiestæmman saemien kultuvre-jih åvtetjeh eejki maahtoste saemien kultuvre-jih jielemegiehteldæmman, goh loesegøøleme jeansone, mearoeloesegøøleme, miehtjiesdajvejieleme jih aktanimmiejieleme
- o edtja dejtie saemien gielearngide nænnoestidh
- o edtja dejtie saemien gaavnedimmiesijjide nænnoestidh, dejnie vuepsine saemien institusjovnine sjidtedh.

8. RELIGIJOVNE JIH JIELEMELEAROE

Voejkenes aarvoeh jih religijovne leah iktegesth vihties biehkies orreme mijen almetji aarkebiejien. NSR veanhta daah aarvoeh leah vihkeles gorredidh, ihke dah leah goh akte biehkies mijen siebriedahkesne. Akte almetjereakta lea jaehkedh misse jijtje saejhta. Dan sjeikenisnie NSR saejhta tjiertestidh van vihkeles siebriedahke sijiem vadta saemien jielemelearoearvojde. NSR veanhta vihkeles skreejrehtidh guktie gaajhkh jielemelearoeh Saemien dajvesne jaahkesjimmiem jih goerkesem aadtjoeh. NSR saejhta viehkietidh guktie dihte sierredimmie almetjijstie mah jeatjah religijovnem jih jielemelearoem utnieh hampeste.

Dihte nørjen gærhkoe lij staaten guhkiedamme giete fornorskningspolitikken nuelesne jih naemhtie viehkietamme guktie saemieh leah saemien gielem, kultuvrem jih aarvoeh teehpeme. Dihte nørjen gærhkoe lea soelkedimmien mietie saarnoehamme daej meadtoej åvteste, jih dan åvteste gærhkoe tjuara væljoem vuesiehtidh skaaride dåvvodh. NSR veanhtede dan åvteste dihte nørjen gærhkoe stoorre vierhtiejgumie båata dan saemien gærhkoejeliemasse.

Saemiedigkesne NSR saejhta barkedh:

- o guktie lidteratuvre jielemelearoen bijre saemide jih saemien gielesne olkese båata, joekoen maanide jih noeride
- o edtja daårjedidh jupmeles tjaalegh olkese bætieh mah leah baantine lohkeme, ussedamme dejtie tjelmehtsidie, tjelmie-bielehtsidie jih voeresidie
- o saemien aarvoeh jielemelearoen bijre gærhkosne sjehtesjidh
- o edtja Saemien Gærhkoeraeriem nænnoestidh beetnehvierhtiejgumie jih almetjigumie
- o edtja noerebarkoem jielemelearoen bijre tseegkedh laanteraasti daaresth
- o edtja skreejrehtidh guktie jienebh saemieh gyrhkeles barkojde bætieh
- o edtja skreejrehtidh teologijem evtiedidh saemien vuajnajimmesne
- o edtja saemien gielem jih saalmevuekieh åålmegisnie nænnoestidh
- o edtja daerpiesvoetem salkehtidh jeatjah jielemelearoefaaleldahkide maanide jih noeride saemiengielesne.

9. LAAVENJOSTOE AALKOEALMETJIGUMIE JIH SOLIDARITETE

Saemiedigkie edtja altese barkoem nænnoestidh noerhtelaanti, regijovnale jih gaskenasjovnale åårgani tjirrh – vuesiehtimmien gaavhtan EN. Saemiedigkie edtja riekte bilaterale laavenjostoem utnedh jeatjah aalkoealmetjigumie jih dej saejjasadtjigumie. Saemiedigkien jih Saemien parlamentariskeles raerien tjirrh edtjebe aktem tjænghkies laavenjostoem evtiedidh jeatjah aalkoealmetjigumie veartenisnie. NSR veanhta Saemiedigkie edtja ektiedimmien bigkedh jih ov-vaantoeh salkehtidh, dovne mijen siebriedahkesne jih jeatjah almetji luvnie.

EN'en generaletjaangkoe skiereden 13. b. 2007 dam bæjhkoehthimmien nænnoesti aalkoealmetji reaktaj bijre. Dihte bæjhkoehthimmie lea guktie jijnh veartenen laanth dåemiedieh aalkoealmetji vøøste. Dihte bæjhkoehthimmie dam unnemes vuekiem beaja jih bæjhkohte gaskem jeatjebem aalkoealmetji reakta jijtjemoenemasse.

NSR'en ássjaldahke dan gaskenasjovnale barkose maahta vuejnedh gøøkte vuajnajimmie. Saemieh Noerhtelaantine daamtaj väänjoeh aavrehkábpoe aalkoealmetjijstie jeatjah lehkesne veartenisnie, gosse daejrebe saemieh Noerhtelaantine jearsoeslaakan veasoeminie, jih aktine vihties tsevsiedimmie dejtie áejvieladtjide. Daate mijjese diedtem vadta dan gaskenasjovnale tjáenghkies barkose. Dihte mubpie vuajnajimmie lea saemieh, tsevsiedimmien tjirrh gaskenasjovnale prosesside, maehtieh viehkietidh mijjen jijtsh tsiehkien bueriedidh dej diedtigujmie Nøørje átna dejtie gaskenasjovnale laakide jih konvensjovnade. NSR sæjhta dam saemien eadtjohkevoetem nænnoestidh gaskenasjovnale barkosne, dovne goh áárganisasjovne, ektine jeatjah aalkoealmetjeparlamentigujmie jih laavenjostosne nøørjen jih noerhtelaanti áejvieladtjigujmie.

Mijjeh libie akte áálmege, jalhts rovnge raasth goh rijhkeraasth. Saemieh Russlaanten bielesne jeatjah jih daamtaj leevlebe haestemh dáastoeh enn saemieh Nøørjen bielesne, jih daerpies aktine stuerebe barkojne edtja dejtie saemien almetjidie tjøøngkedh. Saemieh noerhtelaanti bielesne aktem sjiere diedtem utnieh dáárehtimmieh jih maahtoeh juekedh saemiejgujmie Russlaanten bielesne. Joekoen politihkeles maahtoe jih dáárehtimmieh, gosse edtja institusjovnh jih politihkels áárganh tseegkedh, jih maahtoe gaskenasjovnale barkoej, laaki jih konvensjovni bijre, mah saemiej tsiehkien tsevsiehtieh. NSR aaj eadtjoste doh baanth saemiej gaskem dejnie njieljie laantine edtja nænnoesábpoe sjidtedh, jih dam maahta darjodh vihties laavenjostoen tjirrh jih gosse almetjh gaavnedieh.

Gaskenasjovnale barkoe

Saemiedigkesne NSR sæjhta barkedh:

- o guktie EN'en bæjhkoehimmie aalkoealmetji reaktaj bijre jih jeatjah gaskenasjovneles dirregh meatan sjædta Nøørjen laakesne
- o guktie Noerhtelaanti Saemiekonvensjovne jááhkesjimmiem áádtje dejtie noerhtelaantijste
- o Saemien Parlamentarihkeles Raeriem vijriebasse evtiedidh
- o guktie akte tjáenghkies gaajhkesaemien parlamente sjædta
- o edtja dam laavenjostoem saemiej gaskem gaajhkine njieljine laantine vijriebasse evtiedidh jih nænnoestidh
- o edtja Saemieraeriem maadtháárganisasjovnine jih NGO'ine nænnoestidh, gaskem jeatjebem stuerebe beetnehvierhtiejgujmie
- o guktie saemieh gaajhkine njieljine laantine edtjeh maahtoem utnedh gaskenasjovneles laaki jih konvensjovni bijre, mah riekte konsekvenssem utnieh dej veasoemasse jih jielemegiehteldæmman
- o guktie saemieh, goh akte nasjovne, lea nuekies meatan dejnie gaskenasjovnele prosessine mah leah aalkoealmetji tsiehkien bijre
- o guktie saemieh dennie Russlaanten bielesne Saemien dajvesne aktem saemiepolitihkeles ektievoetem áádtjoeh mij lea mirrestalleldh dej saemien parlamentigujmie dejnie noerhtelaantine
- o guktie doh ektiedimmieh jih dihte laavenjostoe aalkoealmetji gaskem Barentsregijovnesne nænnoesábpoe sjidtieh viehkine dejtie gaavnoes viehkiedirregijstie
- o guktie aalkoealmetjh aktem ihkuve sijjiem Barentsraeresne áádtjoeh
- o saemiej sijjiem dennie arktiske laavenjostosne nænnoestidh
- o guktie aalkoealmetjeparlamente meatan sjædta EN'en ihkuve aalkoealmetjeforumisnie

- o aktem jijtse barkoedåehkiem aalkoealmetjidie tseegkedh dennie orrestamme Nordlige dimensjovnesne mij lea akte guejmievoete EU'en, Islaanten, Nøørjen jih Russlaanten gaskem
- o edtja vuarjasjidh mejtie saemieprotokolle (protokolle 3) Såevmesne, jih Sveerjen jááhkesjimmietraktate Dan europejen ektiedæmman, edtjeh meatan sjidtedh EØS-latjkosne guktie Saemiereaktamoenehtse II lea raeriestamme.